

Tomasz Pawelec, *Dzieje i nieświadomość. Założenia teoretyczne i praktyka badawcza psychohistorii*, Katowice 2004, ss. 360

Praca dotyczy dziedziny psychohistorii, dyscypliny na szerszą skalę uprawianej w Stanach Zjednoczonych, u nas słabo rozpoznanej.

Tomasz Pawelec zagadnieniami psychohistorii, psychobiografii zajmuje się od kilku lat, czego dowodzą jego artykuły i opracowania. W latach 90. ub. wieku przebywał w USA na stypendium środowiska International Psychohistorical Association (IPA), którym kieruje Lloyd deMause, oraz na stażu w Brandeis University. W niniejszej pracy autor stara się – o czym pisze we wstępie – ukazać kształtowanie się przedmiotu badań psychohistorii, zrekonstruować jej założenia teoretyczno-metodologiczne, „właściwości praktyki badawczej psychohistoryków” oraz określić, czy psychohistoria spełnia wymogi paradygmatu historiograficznego, zgodnie z koncepcją paradygmatu wypracowaną przez Jana Pomorskiego.

Przedmiotem badań psychohistorii (wyrosła z psychobiografii, a ta z psychoanalizy) jest sfera nieświadomości, psychologiczne skutki „sumy” pozytywnych i negatywnych doświadczeń, które jako „osobista historia” danej jednostki „rzeźbią” strukturę jej charakteru, osobowości i determinują działania oraz odnoszenie się do innych. Historiografka zatem interesuje, jakimi metodami badana jest owa sfera nieświadomości (w tym traumy) wpływająca na działania racjonalne jednostki, oraz do jakiej wiedzy, teorii odwołują się psychohistorycy.

Kształtowanie się przedmiotu, założeń teoretyczno-metodologicznych psychohistorii i jej pól badawczych ukazuje autor w kontekście toczących się polemik, krytyki i dyskusji pomiędzy psychoanalitykami i psychohistorykami, wśród samych psychohistoryków oraz psychohistoryków z przedstawicielami różnych nurtów historiograficznych i innych nauk humanistycznych. Równocześnie rozwój psychohistorii stara się ukazać na tle przemian dokonujących się w historiografii XX wieku, tj. przechodzenia od historii tradycyjnej do wielości nurtów i odmian nowej, modernistycznej historii (m.in. historii społecznej, mentalności, kliometrii, Nowej Historii Gospodarczej), po ostatnio rozwijający się nurt historiografii narratywistycznej.

Analizując powyższe problemy, autor opiera się na obszernej bibliografii, którą dzieli na „źródła historiograficzne”, wyróżniając wśród nich prace badawcze powstałe w paradygmacie psychohistorii, prace traktujące o własnym paradygmacie i dzieła polemiczne, oraz „opracowania”, wśród których są prace z zakresu psycho-